

ФІЛОСОФІЯ
ПРАВА, ПОНЯТТЯ,
ПРЕДМЕТ

*«Наука - це те, що Ви знаєте,
філософія - те, чого не знаєте.»*

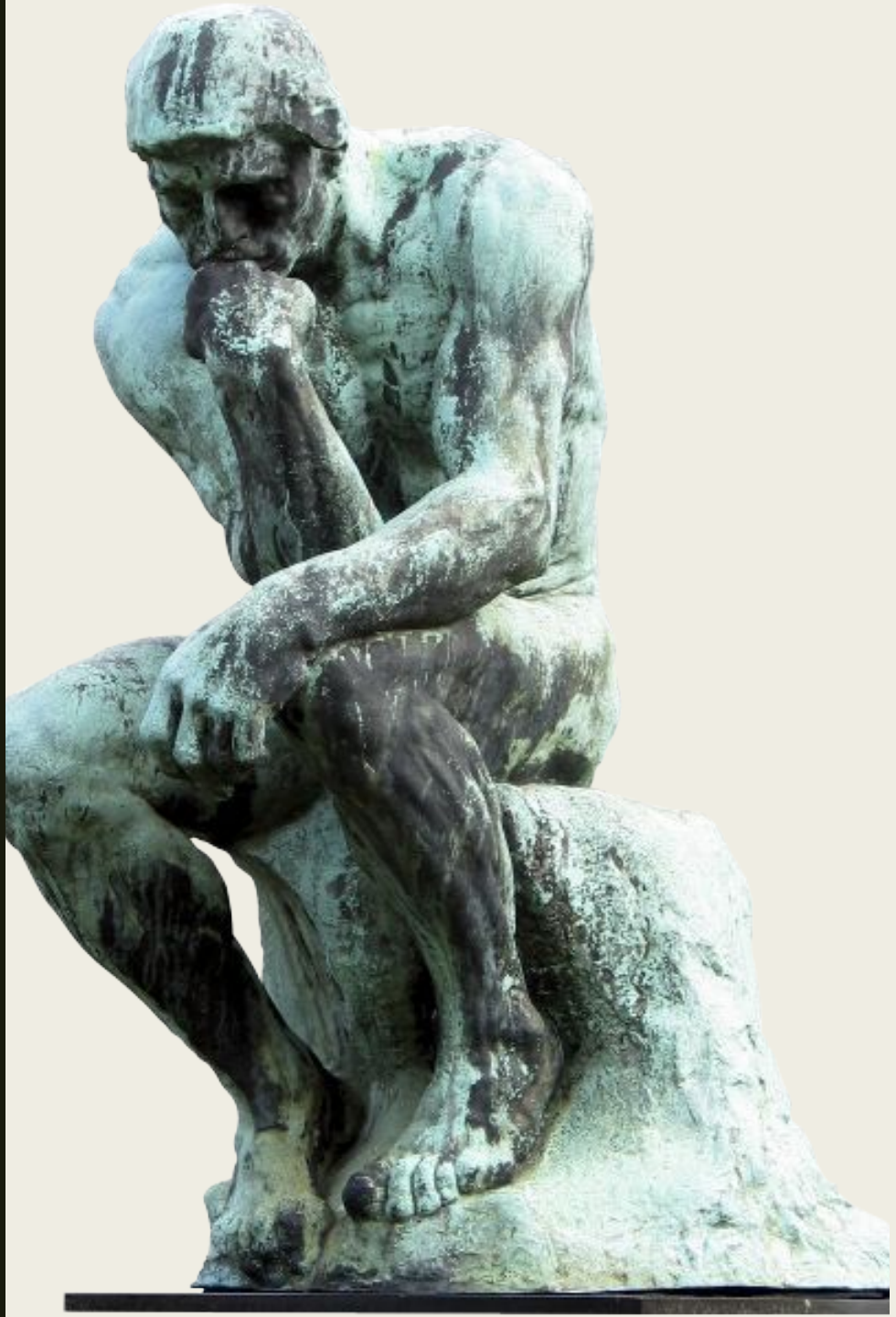
©Бертран Рассел

Філософія права, як світогляд

- Хоча слід наголосити на тому, що до сьогодні немає однозначного визначення поняття «філософія права», теоретичному вирішенню зазначеної проблеми сприяють міркування сербського теоретика права Р. Лукича, який зазначав:

«Саме поняття «філософія права» легко визначити, виходячи з уже відомого поняття філософія. Філософія права є спеціальною філософією — такою, предметом якої є не загальний (увесь) світ у цілому, не все суще як таке, а лише одна його частина — право... оскільки вона є філософія, хоч і спеціальна, їй належні усі риси філософії взагалі чи загальної філософії. Це означає, що її предмет аналогічний предмету філософії».

- Останнє дає підстави висновувати, що якщо соціальна філософія є вченням про граничні підстави соціального буття людини, то відповідно філософію права можна визначити як соціально-філософське вчення про «граничні підстави права як одного із способів людського буття».

- Філософія права тісно пов'язана із загальною теорією права, політологією, етикою, філософською антропологією та іншими гуманітарними науками, об'єднаними спільним об'єктом дослідження — людиною та її соціальним життям.
- Водночас філософія права має свій чітко визначений предмет — дослідження суттєвих характеристик правової реальності як результату взаємодії світу буденності і світу системності соціального життя. Будучи складовою частиною соціальної філософії, філософія права має свою специфічну структуру.

Типи праворозуміння

Підходи до розуміння права, його сутності та призначення завжди викликали безліч суперечок і розбіжностей.

У науковій літературі сучасності виділяють такі основні традиційні теорії праворозуміння, як:

- *природно-правову,*
- *юридичного позитивізму та*
- *соціологічну*

Існує і більш розгорнута класифікація типів праворозуміння:

- *теорія природного права,*
- *історична школа права,*
- *теорія юридичного позитивізму,*
- *нормативістська теорія права,*
- *концепція юридичного функціоналізму,*
- *соціологічна школа права,*
- *реалістична школа права,*
- *теорія солідаризму в праві,*
- *психологічна теорія права,*
- *теорія інтегративної юриспруденції*

Останнім часом на пострадянському просторі у зв'язку з ідео логічним плюралізмом з'явилися нові теорії праворозуміння, які, головним чином, базуються на різних філософських течіях, переважно ідеалістичного характеру. Йдеться, зокрема, про:

- *феноменологію,*
- *герменевтику,*
- *антропологію,*
- *синергетику,*
- *комунікативну теорію права тощо.*

Ключові поняття:

- Вчені правознавці до основних компонентів структури філософії права відносять:
 - онтологію права,
 - гносеологію права,
 - антропологію права,
 - аксіологію права,
 - історію філософії права,
 - праксеологію права.

- **Онтологія права** досліджує основні принципи, форми, способи існування і розвитку правової реальності. Виступає як вчення про право, правові норми, юридичні закони, правосвідомість, правову культуру та інші феномени правової реальності.
- **Гносеологія права** досліджує природу, методи, логіку пізнання та тлумачення правової реальності; співвідношення емпіричного та теоретичного, раціонального, емоційного та ірраціонального в праві.

- **Антропологія права** розглядає антропологічні основи права, поняття «правова людина», права людини як вираз особистої цінності права, а також проблеми статусу інституту прав людини в сучасному суспільстві, права людини в конкретному соціумі тощо.
- **Аксіологія права** як вчення про сенс права як: цінності; співвідношення утилітарного та не утилітарного права; співвідношення наукового та ідеологічного в праві; про право і справедливість.

- **Історія філософії права** досліджує суперечливий процес виникнення і розвитку філософії права, формування її предмета (в результаті якого виникли різні концепції філософії права).
- **Філософсько-правова праксеологія** як вчення про практичне законодавство і практичну реалізацію права, про принципи правової діяльності тощо.

